

RUFUS RYDH, LOVE RICHERT,
OLIVER WÄLLSTEDT, PIXIE
SÖDERSTRÖM, NATHALI
VIVAS, ELLEN THONFORS

EU, handel, säkerhet och miljö

INTERNATIONELLA
KOMMITÉN 2026

Fria moderata
studentförbundet

Förord

Att handel bygger välstånd är en gammal sanning. Adam Smith förklarade redan år 1776 i *Nationernas välstånd* hur ökad arbetsdelning och fritt utbyte mellan säljare och köpare på en marknad ökar människors produktivitet och sänker priser. Med färre handelshinder kan en sådan marknad utvidgas till att omfatta allt fler länder. Då kan företagare i varje land fokusera på de varor och tjänster som de är bättre på i förhållande till andra, deras så kallade komparativa fördelar. Ett resonemang som utvecklades några decennier efter Smith av nationalekonomen David Ricardo.

Ändå har frihandeln minskat under de senaste decennierna. Från att mest ha varit den autonoma vänsterns domän, såsom under Göteborgskravallerna, har frihandelsmotstånd numera fått verkligt inflytande till höger i och med Donald Trumps inträde i Vita huset. Särskilt under hans andra, ännu pågående mandatperiod har tullar införts på bred front.

Trots denna dystra utveckling finns vissa ljusglimtar. EU har i reaktion på Trumps tullhot tagit över frihandelns fackla och återupptagit förhandlingar om viktiga handelsavtal såsom med Indien och Mercosur. Kanadas premiärminister Mark Carney talade på Davosmötet i början av år 2026 om att världens medelstora länder måste gå samman för att stå emot de dominerande stormakterna. I ett sådant projekt kommer frihandel spela en avgörande roll.

Frihandelns framtid är alltså långt ifrån avgjord. I denna rapport belyses några av dess olika aspekter. Vilka utmaningar och problem såsom klimatförändringar och ny autonom teknik driver på behov av handel? Hur undviker vi att nya handelsförhållanden eller förstärkningar av gamla skapar beroende av stater som inte har vårt bästa för ögonen? Vi hoppas att läsaren ska finna det intressant och givande.

Daniel Åkerman, Förbundsordförande

Handel och Europeiska unionens gemensamma historia.....	4
Från ömsesidigt beroende till strategisk osäkerhet.....	7
Europas vägval: Från amerikanskt beroende till strategiskt självstyre.....	10
Euromedlemskap, Sveriges säkerhets bästa vän.....	13
Metallernas vikt.....	16
Har Europas bilindustri passerat sin storhetstid?.....	18

Handel och Europeiska unionens gemensamma historia

Love Richert, Internationella kommittén

“We are asking the nations of Europa between whom rivers of blood have flowed, to forget the feuds of a thousand years and work for the larger harmonies on which the future depends”. Så sade Winston Churchill år 1947¹, och sådan var stämningen i Europa i andra världskrigets svallvågor. Den krigshärjade, traumatiserade kontinenten stod inför en ny tidsålder, och efter århundraden av mellanstatliga krig som kulminerade i den största förlusten av människoliv i all historia rådde enighet om att ett krig av denna skala aldrig fick ske igen. Med dessa omständigheter och viljor i ryggen fann man hopp i idén om ett enat Europa. Det skulle dröja innan Europa enades i Europeiska unionen, men redan 1947 låg ambitionen i sin krubba.

Till grunden för idén om ett enat Europa, så som Churchill framförde den, låg liberalismen. Inom internationell politik står liberalismen för internationellt samarbete och ömsesidigt behov mellan stater som ett sätt att förebygga konflikter. Idén hade prövats men misslyckats med Nationernas Förbund, som bildades efter första världskriget, och gav också upphov till Förenta nationernas grundande 1945.² En av de viktigaste teorierna inom liberalismens fredsbevarande förmåga är ekonomisk interdependens, alltså att länder är ekonomiskt beroende av varandra. Man insåg att om man sammanflätade de europeiska staternas ekonomier skulle de ha enormt starka incitament mot att någonsin föra krig mot varandra, särskilt om ömsesidiga handelsavtal angick industrier med vital funktion för krigsmakter. Detta ledde till grundandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen, eller EKSG år 1952. Bland de grundande staterna fanns Frankrike, Västtyskland, Italien och flera mindre länder. Genom EKSG gjordes det omöjligt för medlemsstaterna att föra krig mot varandra utan att paralysera sina egna kol- och stålindustrier, vilka var nödvändiga vid krig.³ EKSG grundades alltså i idén om handeln som ett verktyg för fred och välbefinnande, vilket satte tonen för det mellan- och överstatliga samarbete som EKSG hade påbörjat.

¹ ”United States of Europe”, 2026-03-03

² ”The League at Work”, 2026-03-03

³ ”Schumandeklarationen maj 1950”, 2026-03-03

EKSG var ett framgångsrikt experiment, och gav upphov till Romfördragen år 1957. Romfördragen skapade Europeiska ekonomiska gemenskapen, eller EEG, vilket innebar ytterligare ett steg mot hur EU är utformad idag⁴. I EEG fanns en parlamentarisk församling med beslutande makt, och det internationella europeiska samarbetet började fokuseras allt mer på ekonomi och handel. År 1960 inrättades en gemensam jordbrukspolitik, som en startpunkt för resan mot en gemensam marknad med fri rörlighet för varor, tjänster och kapital. En milstolpe på denna resa var när tullunionen blev verklighet år 1968 och alla tullavgifter mellan EEG:s medlemsstater avskaffades. I samband med detta infördes dock nya tullar mot länder som inte var del av gemenskapen, och man började subventionera inhemsk varuproduktion.⁵ Detta kännetecknar EU:s komplicerade relation till handel, då man å ena sidan såg mellanstatlig handel som väsentlig för Europas framtid men samtidigt var beredd att inskränka frihandeln och artificiellt stimulera sina egna marknader för att beskydda gemenskapen.

I början av 1970-talet påbörjades gemenskapens utvidgning då Storbritannien, Danmark och Irland blev medlemmar⁶, följt av Spanien, Portugal och Grekland under 1980-talet⁷. EEG hade visat sig vara framgångsrikt och skapade förutsättningar för ett fördjupat politiskt samarbete utöver det ekonomiska, som ju hade visat sig vara fruktbart. Den 1 november 1993 trädde Maastrichtfördraget i kraft, vilket formellt upprättade den Europeiska Unionen.⁸ EEG omorganiserades under EU, och strax därefter trädde nya stater som Sverige och Finland in i unionen. Samtidigt som liberala reformer som avskaffandet av gränskontroller vid unionens gränser och fri rörlighet mellan medlemsstaternas genomfördes så inrättades också Europeiska centralbanken för att kunna föra en gemensam monetär politik. Detta skedde i samband med att Euron infördes som gemensam valuta, och när Lissabonfördraget trädde i kraft år 2009 tog EU den form den har än idag.

Löpande genom EU:s historia är handeln som ett instrument för att nå målet av ett enat Europa. Precis så som handelsavtal lade grunden till den kol- och stålgemenskap som en dag skulle bli tidernas mest lyckade internationella samarbete så är frihandeln idag ett av EU:s främsta kärndrag. Genom hela sin historia har EU definierats av den nytta man dragit av

⁴ ”The signing and ratification of the Rome Treaties”, 2026-03-03

⁵ ”Tidslinje över EU”, 2026-03-03

⁶ ”The first enlargement”, 2026-03-03

⁷ ”Enlargement to the south”, 2026-03-03

⁸ ”Fördraget om Europeiska unionen/Maastrichtfördraget”, 2026-03-03projektet3

handeln, och det är tack vare den handelshistorian som EU idag utgör världens största frihandelsområde med fri rörlighet för alla varor, tjänster och kapital.

Från ömsesidigt beroende till strategisk osäkerhet

Oliver Wällstedt, Internationella kommittén

Handel har historiskt utgjort ett centralt instrument för att skapa välstånd, stabilitet och stärka internationella samarbeten. I Europa var den ekonomiska integrationen en grundläggande del av det politiska projekt som efter andra världskriget syftade till att säkra fred genom ömsesidigt beroende. Det europeiska samarbetet utvecklades därmed parallellt med framväxten av en gemensam politisk union. Det tog sig formen av Kol- och Stålunionen som bildades 1951 på initiativ av den franske utrikesministern Robert Schuman för att skapa varaktig fred i Europa, genom att institutionellt binda samman ländernas krigsviktiga industrier och därmed göra krig både materiellt och politiskt kostsamt.

Detta ekonomiska och politiska samarbete kompletterades av ett gemensamt säkerhetsarrangemang. För majoriteten av Europas stater innebar ett Nato-medlemskap en garanti för militär säkerhet, medan EU bidrog till ekonomisk och politisk öppenhet och stabilitet. Tillsammans byggde dessa arrangemang den liberala och regelbaserade världsordningen som växte fram efter 1945.

Efter att Donald Trump inledde sin andra mandatperiod i början av 2025 har flera av dessa grundläggande antaganden kommit att ifrågasättas. Den amerikanska administrationens användning av tullar, protektionistiska åtgärder och nationalistisk retorik har bidragit till ökad osäkerhet kring USA:s långsiktiga engagemang för frihandel och multilateralt samarbete. Handel har i allt högre grad använts som ett politiskt påtryckningsmedel snarare än som ett instrument för ömsesidigt beroende och stabilitet. Denna utveckling bör även förstås mot bakgrund av den nationella säkerhetsstrategi som presenterades 2025, där USA:s roll i multilaterala institutioner omformuleras i mer transaktionella termer.⁹

Utvecklingen innebär inte ett fullständigt brott mot efterkrigstidens institutionella ramverk, men markerar en förskjutning i hur dessa institutioner används och prioriteras. Flera analyser pekar på att den transatlantiska relationen i ökande grad påverkas av amerikanska inrikespolitiska konfliktlinjer och kulturpolitiska motsättningar.¹⁰ System och regelverk som byggts upp efter andra världskrigets slut utsätts därmed för politisk och strategisk

⁹ Ashley J. Tellis, "Unpacking Trump's National Security Strategy," *Carnegie Endowment for International Peace*, 21 Januari, 2026

¹⁰ Jeremy Shapiro, "Trump's culture war on Europe is far from over," *European Council on Foreign Relations (ECFR)*, 23 januari 2026

omtolkning, vilket får direkta konsekvenser för Europas ekonomiska och säkerhetspolitiska handlingsfrihet.

Vissa säkerhetspolitiska analyser har beskrivit utvecklingen som en moderniserad form av Monroe-doktrin, där amerikansk maktprojektion kombineras med minskat institutionellt ansvarstagande och hänsyn till internationella överenskommelser.¹¹ Denna tolkning av en "Donroe-doktrin" är omstridd, men illustrerar den stora osäkerheten som i dag präglar diskursen om USA:s globala roll.

Det blir därför nödvändigt för Europa att bredda och fördjupa sina internationella samarbeten. Det nyligen ingångna handelsavtalet mellan EU och dess sydamerikanska motsvarighet Mercosur utgör ett exempel på hur unionen kan stärka sin motståndskraft genom diversifierade handelsrelationer.¹² Frihandel bidrar inte enbart till ekonomisk tillväxt utan fungerar även som ett konfliktförebyggande verktyg. Som den franska filosofen Frédéric Bastiat formulerade det: "När varor inte korsar gränser, kommer soldater att göra det."

Samtidigt är det viktigt att konstatera att Donald Trump inte är den första amerikanska ledaren som uppmanat Europa att ta ett större ansvar för sin egen säkerhet. Ända sedan 1950-talet har USA återkommande framhållit behovet av ökat europeiskt säkerhetspolitiskt ansvar. Det som särskiljer den nuvarande administrationen är dock en mer grundläggande omvärdering av Europas roll, där relationen i högre grad definieras i transaktionella termer snarare än som ett långsiktigt strategiskt partnerskap.

Skiftet har väckt reaktioner inom olika politiska läger i USA. Nationalistiskt orienterade aktörer har motsatt sig internationellt engagemang i stort, medan liberala röster har uttryckt oro över retorik och åtgärder riktade mot traditionella allierade. Resultatet är en ökad osäkerhet kring USA:s förutsägbarhet som säkerhetspolitisk aktör. Samtidigt har amerikanska företrädare visat en ökad öppenhet gentemot nationalistiska och EU-kritiska partier i Europa. Detta riskerar att påverka den interna sammanhållningen inom unionen och förstärker behovet av europeisk motståndskraft och institutionell stabilitet.

Frågan blir därmed inte om Europa ska distansera sig från USA, utan hur Europa kan stärka sin egen handlingsfrihet för att säkerställa stabilitet i relationen. Ett mer motståndskraftigt

¹¹ Ben Barry, "The Donroe Doctrine Reaches the Arctic," *International Institute for Strategic Studies (IISS)*, 12 januari 2026

¹² "Mercosur - EU - politisk överenskommelse nådd", *Kommerskollegium*, 27 januari 2026

och självständigt Europa står därför inte i motsats till ett starkt transatlantiskt samarbete. Tvärtom kan minskade strategiska sårbarheter och ökad europeisk handlingsfrihet bidra till att EU uppträder som en mer jämbördig och förutsägbar partner till USA. Ett starkare Europa innebär inte ett svagare Nato eller en bruten allians, utan en mer balanserad och stabil relation där båda parter bär ansvar för den gemensamma säkerheten.

Europas vägval: Från amerikanskt beroende till strategiskt självstyre

Pixie Söderström, Internationella kommittén

Har vi kommit till en punkt där Europa snart kan tvingas försvara sig själv mot angrepp? Kommer vi att behöva göra det på egen hand och hur skulle det gå till? Är Europa politiskt redo att bära bördan av ansvaret för sitt eget försvar? Är ett självständigt Europa möjligt inom ramen för Natosamarbetet?

Det blir allt mer tydligt att en ny global makt- och konkurrensordning, där ekonomin i allt större utsträckning används som maktmedel, växer fram¹³. Det i sin tur ställer krav på att både EU:s institutioner och medlemsstater omorganiserar sig. Bland annat har kommissionens roll kommit att utgöra en viktigare del i EU:s utformning av en gemensam säkerhets- och försvarspolitik. Som ett resultat av det ser vi bland annat framtagningen av Europeiska Försvarsfonden, vars syfte är att främja utvecklingen av en stark, konkurrenskraftig och innovativ europeisk försvarsindustri. Den utgör en viktig del av EU:s globala strategi för utrikes- och säkerhetspolitik¹⁴.

Det strategiska partnerskapet mellan EU och Nato har varit avgörande för att såväl stärka som upprätthålla säkerhet och stabilitet i det euroatlantiska området samt för att skydda medborgarna i och utanför Europa¹⁵. USA har inom ramen för Nato länge fungerat som en garant för trygghet och säkerhet. Däremot kom Europa att bli alltmer medveten om de begränsningar det innebär att vara beroende av en utomstående makt där det länge funnits en rädsla för att USAs politik inte skulle gå i linje med Europas intresse och viljor. Det växte därmed fram en stark vilja bland europeiska länder att skapa en tryggare säkerhetspolitik för kontinenten¹⁶.

I och med Trumps utspel om att USA ska ta kontroll över Grönland eskalerade inte bara spänningarna mellan USA och Danmark, utan vittnar också om vikten av att stärka det Nordisk-Baltiska samarbetet (NB8). Det svenska och finska Nato-medlemskapet har ritat om kartan och bland annat fört EU närmare Norge. Att alla nordiska länder numera är medlemmar i Nato innebär att barriärerna mellan EU-medlemsländerna och EES-medlemmen

¹³ Baschuk 2024; Omni 2024

¹⁴ Rhodiner 2024; FMV u.å.

¹⁵ Europeiska rådet u.å.

¹⁶ Rhodiner 2024

Norge, försvinner. Försvarssamarbetet tvingar fram gemensam infrastruktur, vilket i sin tur spiller över på den ekonomiska integrationen.

Begreppet det “europeiska benet” i Nato (The European pillar of NATO) fick ökad aktualitet redan under 2024 och 2025, vilket till stor del kom som ett resultat av kriget i Ukraina, USA:s handelstullar mot Europa men också i och med Rysslands och Kinas allt tätare samarbeten i Arktis. Det europeiska benet i Nato blir i kölvattnet av den här typen av händelser, som direkt hotar nationers suveränitet, extra viktigt att stärka. Genom den typen av prioriteringar ökar Europas självständighet utan att bryta den transatlantiska länken. Ett sätt att genomföra det på är det som EU gör just nu, nämligen att överväga att lägga godkännandet av sommarens handelsuppgörelse med USA om ett tulltak på 15 procent, på is¹⁷. Ett annat skulle vara att stärka EU:s ekonomi. Genom att ingå djupare strategiska partnerskap inom handel, energi och säkerhet med både Storbritannien och Norge kan vi mäta oss med USA, Kina och Ryssland.

Paradoxen i att EU vill ha ett självständigt Europa och bli en större ekonomi kräver dock att vi hela tiden behåller en fot i verkligheten och är realistiska i synen på EU:s strategiska autonomi. “Buy European” är en ekonomisk strategi som syftar till att stärka EU:s industriella bas, öka den strategiska autonomin inom sektorer som försvar och grön teknik, samt minska beroendet av utländsk import.

I mångt och mycket är EU fortsatt beroende av tredje land och den teknik som finns där. Sällsynta jordartsmetaller som LREE och HREE används bland annat till magneter i elektriska motorer och generatorer, katalysatorer, batterier samt glas och keramik¹⁸. I dagsläget sker ingen produktion inom EU. Vidare ägs flera av EU:s hamnar ägs idag av kinesiska staten. Hamnar - runt i eu - kinaägda företag är involverade - i förlängningen är kinesiska staten involverad i våra hamnar¹⁹.

Att etablera försörjningskedjor som helt exkluderar kinesiska aktörer framstår som logistiskt och ekonomiskt ogenomförbart på kort till medellång sikt. Som Welander och Sundqvist (2023) framhåller i sin analys för Utrikespolitiska institutet, har Kina genom decennier av strategiska satsningar skaffat sig ett betydande försprång i samtliga led av värdekedjan – från utvinning av råmaterial till avancerad komponenttillverkning. I en tid präglad av geopolitisk

¹⁷ Omni 2026

¹⁸ Welander & Sundqvist 2023

¹⁹ Council on Foreign Relations 2023

instabilitet där försörjningslinjer riskerar att användas som politiska påtryckningsmedel²⁰, blir EU:s ensidiga beroende av en kritisk sårbarhet.

För att bryta denna asymmetri krävs en omfattande omkalibrering av den europeiska industripolitiken. Det är inte tillräckligt att enbart diversifiera importen genom partnerskap med tredjeland; EU måste simultant utveckla en inhemsk kapacitet för förädling och tillverkning av nyckelkomponenter. Att bygga upp en autonom försörjningskedja inom unionens gränser är ett långsiktigt projekt förenat med betydande kapitalinvesteringar, men det är en nödvändig förutsättning för att uppnå reell strategisk autonomi och skydda den europeiska ekonomin mot framtida externa hot.

Att Europa i dagsläget saknar förmåga att garantera sitt eget försvar oberoende av USA:s militära resurser är även det en politisk realitet som vi är tvungna att fortsatt förhålla oss till. På samma gång som arbetet med att stärka den europeiska försvarsförmågan intensifieras, är det av avgörande betydelse att värna och utveckla den transatlantiska länken. En stabil relation med Nato och USA måste betraktas som en långsiktig strategisk nödvändighet som sträcker sig bortom enskilda mandatperioder i Vita huset. Strävan efter ökad autonomi bör därför inte ses som en ersättning för det amerikanska partnerskapet, utan som ett sätt att bli en mer kapabel och tillförlitlig allierad inom ramen för det kollektiva försvaret.

Ett självständigt EU kräver en fungerande inre marknad för försvarsmateriel. Hur ska EU kunna minska sitt beroende av amerikansk teknik och kinesiska energikällor? Ett självständigt EU måste ha en stabil energimarknad för att säkra industrins konkurrenskraft utan beroende av kinesiska leveranskedjor. Genom att stärka den gemensamma upphandlingen och innovationen inom tech-sektorn samt driva på utbyggnaden av fossilfri energi är det möjligt att få tillgång till billig och trygg el utan beroende av tredje land. Ett sätt skulle kunna vara att stärka EU:s inre elmarknad och öka tullarna mot Kina. Vi måste också fortsätta satsa på att bygga europeiska alternativ som kan mäta sig med de framgångar som görs inom AI-utvecklingen i både Kina och USA. Cybersäkerhet är inte enbart militärt, utan handlar också om att skydda marknadsekonomin och vårt öppna samhälle.

²⁰ Baschuk 2024

Euromedlemskap, Sveriges säkerhets bästa vän

Nathali Vivas, Internationella kommittén

Det säkerhetspolitiska landskapet i Europa förändrades i grunden efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina 2022. Samtidigt har den amerikanska utrikespolitiken blivit mer svårförutsägbar, vilket har skapat osäkerhet kring USA:s långsiktiga engagemang i europeisk säkerhet. För mindre stater som Sverige innebär detta ett mer komplext och riskfyllt omvärldsläge där beroendet av externa garantier inte längre kan tas för givet. I en sådan situation blir det centralt att stärka den kollektiva säkerheten genom fördjupat europeiskt samarbete.

Det var också mot denna bakgrund som Sverige ansökte om medlemskap i Nato kort efter invasionen av Ukraina. Processen visar att Sverige i ett försämrat omvärldsläge är villigt att fatta strategiska beslut som fördjupar internationell integration för att stärka landets säkerhet. Regeringens plan att successivt öka försvarsutgifterna till 3,5 procent av BNP till år 2030²¹ understryker att försvars- och säkerhetspolitiska frågor numera är en central nationell prioritet.

När det gäller det svenska EU-medlemskapet har diskussionen länge handlat om att Sverige kan ha svårt att hävda sig som en stark röst, särskilt efter Storbritanniens utträde 2020. I ett EU-politiskt klimat där unionen ibland rör sig i riktningar som inte alltid sammanfaller med svenska intressen blir det ännu viktigare att förstärka vårt inflytande i Bryssel. Insatser som ökad rekrytering till EU:s institutioner är viktiga, men otillräckliga. Ett medlemskap i euroområdet skulle ge Sverige ett starkare institutionellt fotfäste och fler möjligheter att påverka beslutsfattandet på europeisk nivå²².

²¹ Regeringen, *Defence 2025–2030* (Government Offices of Sweden, 2025), <https://www.government.se/government-policy/military-budget/>

²² M. Lundgren, ”Påverkar ett medlemskap i valutaunionen Sveriges inflytande i EU?”, i Lars Calmfors m.fl. (red.), *Dags för euron?* (Institutet för Näringslivsforskning, 2025), kap. 11.

När folkomröstningen om euron genomfördes 2003 röstade 55,9 procent nej och 42,0 procent ja²³. Utfallet ligger inte långt över en knapp majoritet, och det är rimligt att anta att det geopolitiska läge som råder i dag hade lett till högre valdeltagande och eventuellt ett annat utfall. Därtill är dagens situation väsentligt annorlunda jämfört med den för två decennier sedan. Sveriges, euroområdets och EU:s ekonomiska strukturer har förändrats avsevärt. Utrikeshandelns andel av BNP har ökat och den svenska ekonomin är i dag betydligt mer integrerad med både euroområdet och den globala finansmarknaden²⁴.

I rapporten *Dags för euron?* pekar Magnus Lundgren på att Sverige skulle gynnas av ett medlemskap i euroområdet, eftersom länder utanför valutaunionen riskerar institutionell exkludering²⁵. Forskningen han refererar till visar att direkt representation i ECB-rådet samt fullt deltagande i eurogruppen skulle stärka Sveriges möjligheter att påverka utformningen av EU:s framtida ekonomiska politik. Ett medlemskap skulle dessutom öka Sveriges trovärdighet i dessa diskussioner.

Det första stora motargumentet mot euron är förlusten av penningpolitisk självständighet. Jesper Hansson visar i samma rapport att konjunkturen i Sverige i dag är tydligt synkroniserad med utvecklingen i euroområdet och sannolikt kommer fortsätta vara det²⁶. Risker för asymmetriska störningar som kräver en helt egen svensk penningpolitisk respons bedöms som låg, i vissa avseenden lägre än för befintliga euroländer. Karl Walentin framhåller dessutom att skillnaderna mellan Riksbankens och ECB:s styrräntor inte förväntas vara betydande över tid²⁷. Endast under mycket specifika, nationella eller extrema ekonomiska situationer skulle en helt självständig penningpolitik ge ett avgörande mervärde.

Det andra centrala motargumentet gäller risken att behöva ta ansvar för andra länders skulder. Sedan 2003 har de institutionella ramverken inom euroområdet förändrats avsevärt. Efter

²³ Valmyndigheten, *Folkomröstning 2003 – valresultat och statistik* (Valmyndigheten), <https://www.val.se/valresultat-och-statistik/folkomrostning-2003>

²⁴ L. Calmfors, "Dags för euron?", i Lars Calmfors m.fl. (red.), *Dags för euron?* (Institutet för Näringslivsforskning, 2025), kap. 1.

²⁵ M. Lundgren, "Påverkar ett medlemskap i valutaunionen Sveriges inflytande i EU?", i Lars Calmfors m.fl. (red.), *Dags för euron?* (Institutet för Näringslivsforskning, 2025), kap. 11.

²⁶ J. Hansson, "Hur synkroniserad är konjunkturen i Sverige med den i euroområdet?", i Lars Calmfors m.fl. (red.), *Dags för euron?* (Institutet för Näringslivsforskning, 2025) kap. 3.

²⁷ K. Walentin, "Hur mycket bättre är Riksbankens penningpolitik för Sverige än ECB:s?", i Lars Calmfors m.fl. (red.), *Dags för euron?* (Institutet för Näringslivsforskning, 2025). kap. 4.

eurokrisen 2010-2012 har regelverken stramats åt. Icke-undsättnings-klausulen har nu i praktiken försvunnit och en gemensam räddningsfond har etablerats vilket innebär att medlemsländer inte behöver ta ansvar för ett enskilt EU-lands skulder²⁸.

Efter folkomröstningen 2003 fick eurofrågan endast ett kort uppsving 2009–2010, innan eurokrisen gjorde den politiskt svår att driva. Att en kris skapar misstro är begripligt, men externa störningars timing bör inte styra ett strategiskt beslut som påverkar Sveriges långsiktiga ekonomiska och politiska position i EU. Vissa menar att om konjunkturen inte hade förbättrats i mitten av 1990-talet hade euron kanske inte blivit verklighet, vilket visar hur känslig opinionen är för tillfälliga ekonomiska svängningar.

I det nuvarande geopolitiska läget är ett svenskt inträde i euroområdet inte längre bara en institutionell reform, utan en strategisk åtgärd för att stärka landets ekonomiska och säkerhetspolitiska ställning. Rysslands invasion och en mindre förutsägbar amerikansk utrikespolitik skapar nya risker för europeiska stater. Under sådana förhållanden blir fördjupad europeisk integration ett sätt att minska sårbarhet och utöka det politiska handlingsutrymmet. Sverige är redan starkt integrerat med euroområdet ekonomiskt och finansiellt, och forskningen visar att vår konjunktur rör sig i takt med unionens. Samtidigt har riskerna med euomedlemskap minskat i takt med att regelverken stärks. Mot denna bakgrund framstår ett svenskt medlemskap i valutaunionen som ett rationellt och långsiktigt hållbart steg för att öka Sveriges inflytande i EU, stärka nationens stabilitet och säkerställa att Sverige deltar fullt ut i de forum där Europas framtida ekonomiska och politiska beslut formas.

²⁸ L. Calmfors, ”Dags för euron?”, i Lars Calmfors m.fl. (red.), *Dags för euron?* (Institutet för Näringslivsforskning, 2025), kap. 1.

Metallernas vikt

Ellen Thonfors, Internationella kommittén

Världen står inför en av de största kriserna någonsin, klimatförändringarna. För att nå Parisavtalets mål om att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader krävs omfattande utsläppsminskningar och en snabb omställning av energisystemen.

En avgörande del av klimatomställningen bygger på ny grön teknik – batterier, elfordon, solceller, vindkraftverk och utbyggda elnät. Dessa teknologier kräver stora mängder kritiska råvaror som litium, kobolt och sällsynta jordartsmetaller. Men behovet stannar inte vid den gröna omställningen. Samma material är centrala för avancerad försvarsteknik, elektronik och digital infrastruktur. Råvarufrågan är därför inte enbart en klimat- eller industripolitisk fråga – den är en säkerhetspolitisk realitet. I en tid där handel används som geopolitiskt verktyg och tillgången till strategiska resurser har blivit en maktfaktor, har kontrollen över dessa material blivit en fråga om inflytande och självständighet.

EU har som svar på denna utveckling antagit en mer aktiv och strategisk råvarupolitik och 2024 antogs förordningen om kritiska råvaror²⁹. Tanken med förordningen var att se till att medlemsländerna i unionen snabbar upp en process av att utvinna dessa strategiska och sällsynta metaller. Exempelvis genom strategiska projekt och att benämna materialens utvinning som av ”Högsta nationella signifikans”³⁰. Utmaningen är tydlig: att reformera nationella system som i dag fördröjer projekt som EU betraktar som strategiska.

Enligt EU:s nya förordning ska tillståndsprocessen för strategiska råvaruprojekt inte överstiga två år, med möjlighet till begränsade förlängningar om sex månader. Ambitionen är tydlig: Europa ska kunna agera snabbt när det gäller kritiska resurser. Detta står i skarp kontrast till den svenska verkligheten. Projektet Norra Kärr utanför Jönköping, som innehåller tunga sällsynta jordartsmetaller (HREE), inleddes redan 2009. Över *femton år* senare har projektet fortfarande inte fått ett slutligt godkännande^{31 32}.

²⁹ Förordning (EU)2024/1252 om kritiska råmaterial

³⁰ Förordning (EU) 2024/1252 om Kritiska råmaterial artikel 10

³¹ Heavy rare Earth elements

³² “European critical raw materials projects”, *Leading age materials*, redaktionen.

EU:s förordning om kritiska råvaror är ett svar på en ny geopolitisk verklighet där handel kan användas som maktmedel. I detta perspektiv blir Norra Kärr ett testfall: kan Sverige leverera när unionen behöver minska sitt beroende av tredjeländer?

Kortfattat, för att en gruva ska kunna upprättas krävs det många steg. För det första ansöks det om undersökningstillstånd, prospektering och samråd genom minerallagen³³, hittas det fyndigheter ansöks det om en bearbetningskoncession hos bergsstaten som även inkluderar en specifik miljöbedömning.³⁴ Efter detta ska även ett miljötillstånd för miljöfarlig verksamhet ansökas om, i detta ligger det även att undersöka gruvans markanvändning och eventuella krockande riksintressen.³⁵

Medan det svenska systemet präglas av flera parallella prövningar och långa handläggningstider, inför EU nu en snabbare och mer samordnad process för strategiska råvaruprojekt.

Frågan om inhemsk utvinning av kritiska råvaror är därmed inte enbart en miljö- eller industripolitisk fråga, utan en central del av EU:s handelspolitik och strategiska självständighet. Utmaningen ligger i att effektivisera processerna utan att underminera de rättsliga principer som unionen samtidigt värnar. Exempel på detta direkt från EU förordningen handlar om att skapa ”en kontaktpunkt”. Vilket innebär att prövningen av gruvbrytningen ska ske genom bara *en* kontakt för projekterande för gruvan.³⁶

Om Sverige ska leva upp till förordningens krav krävs mer än ambitioner – det krävs strukturella förändringar i hur tillståndssystemen organiseras. Ska Sverige vara en trovärdig aktör i EU:s råvarustrategi och bidra till unionens konkurrenskraft och säkerhet, måste tillståndssystemet möjliggöra strategiska projekt – inte fördröja dem.

³³ 2 kap Minerallagen för undersökningstillstånd. 12:6§ Miljöbalken syftar till samråd som krävs vid arbeten som påverkar närområden

³⁴ Ansökan om koncession hos bergsstaten där både en malmbevisning och specifik miljöbedömning 6 kap Miljöbalken ska inkluderas.

³⁵ Prövningen för miljöfarlig verksamhet sker i Miljöbalkens kapitel 9. Dessutom för eventuella krockande riksintressen prövas i kapitel 3–4 Miljöbalken.

³⁶ Kritiska råmaterial förordningen artikel 9:4§

Har Europas bilindustri passerat sin storhetstid?

Rufus Rydh, internationell sekreterare

Europa har i flera decennier varit ledande inom bilindustrin – något som många ser som en självklar stolthet. Märken som Mercedes, Volkswagengruppens olika bilmärken och inte minst Volvo är praktexempel på bilar som länge har förknippats med att vara pålitliga och välbyggda. Europeiska bilar har haft ett så gott rykte att många bilköpare i länder utanför Europa aktivt valt just europeiska modeller, inte minst i USA. Mycket av detta har kokat ner till tre saker: pålitlighet, kvalitet och prestige.

Men mycket har förändrats sedan 2020, och den europeiska bilbranschen har ställts inför nya prövningar. Enligt Jato Dynamics³⁷ har nybilsproduktionen ännu inte återhämtat sig till nivåerna före pandemin. Totalt handlar det om cirka 2,9 miljoner färre producerade bilar i Europa. Komponentbrist och ökade kostnader är två tydliga orsaker. Även försäljningen har påverkats i exempelvis USA, där tullar på europeiska bilar har bidragit till ett tuffare marknadsläge.

Det som däremot kan visa sig vara det största problemet för europeiska biltillverkare är varken pandemieffekter eller ökade kostnader. Utmaningen rullar redan på våra vägar, det vill säga, kinesiska bilar.

Kinesiska biltillverkare har sedan 2020 både haft framgångar och motgångar. När det gäller motgångar är Nio Inc ett tydligt exempel. Märket lanserades med stora ambitioner om att revolutionera elbilsmarknaden genom batteribyten. En process som påminner om ett depåstopp, fast där hela högvoltsbatteriet byts ut. I Europa har satsningen däremot haft svårt att få fäste och kan upplevas som ett misslyckande. Samtidigt har andra kinesiska märken gått i motsatt riktning. Vårt historiskt älskade bilmärke Volvo Personvagnar har sedan 2010 ägts av det kinesiska bolaget Geely och toppar årligen listan på det mest sålda nybilsmärket i Sverige. Dessutom rör sig märken som MG, och i synnerhet BYD offensivt på den europeiska bilmarknaden.

³⁷ Jato Dynamics, "European new car market growth in 2024 driven by hybrids and Chinese brands", <https://www.jato.com/resources/media-and-press-releases/european-new-car-market-growth-in-2024-driven-by-hybrids-and-chinese-brands> 2025

Kinesiska bilar är idag bland de mest konkurrenskraftiga på marknaden, framför allt prismässigt. Du kan exempelvis köpa en ny kinesisk elbil, MG4, för runt 299 900 kronor³⁸. Jämför man med en Volkswagen ID.3 hamnar priset ofta på minst omkring 400 000 kronor³⁹. Det väcker frågor: Hur kan prisskillnaden vara så stor? Vilka utmaningar står europeiska tillverkare inför? En sak är tydlig, europeiska biltillverkare har länge oroat sig för hur de ska kunna matcha kinesisk konkurrens. En viktig förklaring är statens roll. Den kinesiska staten har i snart ett decennium stöttat elbilssektorn med mycket stora belopp. En särskilt viktig satsning har varit batteritillverkning, och här har framför allt BYD blivit en vinnare. Bolaget har vuxit kraftigt och producerade under 2025 omkring 4,5 miljoner personbilar⁴⁰. Kina satsar hårt på elbilar och ser exporten som ett sätt att ta marknadsandelar i Europa genom att pressa priser och konkurrera ut etablerade aktörer.

Men lågt pris betyder inte alltid hög kvalitet. Det kan bli en akilleshäla för vissa kinesiska bilmärken. Ett tydligt kvalitetsmått för elbilar är batteriets livslängd och driftsäkerhet. Det har rapporterats problem där batterier plötsligt slutar fungera, och i vissa fall har bränder uppstått. Det har också framkommit kritik om att vissa modeller presterar sämre i kallt klimat. Efter krigsutbrottet i Ukraina 2022 har många ryska bilkonsumenter vänt sig till kinesiska märken⁴¹. Det har i sin tur lett till berättelser och bilder på stora upplag av stillastående fordon, liknande bilkyrkogårdar med övergivna kinesiska bilar. Batteriproblem och omfattande rostskador uppges vara återkommande. Detta orsakas främst av det kalla klimatet och användningsförhållandena som förblir av kyla och terräng. Samtidigt är det viktigt att skilja mellan segment. Problemen tycks oftare nämnas kring billigare kinesiska bilmärken, medan premiumsegmentet (som exempelvis Volvo) generellt förknippas med högre kvalitet.

Så sitter de europeiska bilmärkena fortfarande högst upp på piedestalen? Än så länge tror jag det, men frågan är hur länge. Även om Kina tillverkar allt bättre och mer konkurrenskraftiga bilar tror jag att mycket i slutändan avgörs av konsumentens värderingar. Precis som man kan välja att stötta nationella och europeiska företag i andra branscher kan man göra samma sak

³⁸ MG motor, https://www.mgmotor.eu/sv-SE/model/mg4?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=sem_mg_pb_brand_mgmotors-se&utm_content=always&gad_source=1&gad_campaignid=14219758066&gbraid=0AAAAADhEaE0oqO7iICGc 2026

³⁹ Toveks bil, <https://toveksbil.se/personbilar/kampanj/volkswagen/id-3/> 2026

⁴⁰ Car Sales Statistics Best-Selling Cars, "2025 (full year) Global: BYD Worldwide Car Sales and Production Data", <https://www.best-selling-cars.com/brands/2025-full-year-global-byd-worldwide-car-sales-and-production-data/> 2026

⁴¹ WardsAuto, "Chinese Cars' Quality Issues May Cost Russian Sales", <https://www.wardsauto.com/news/chinese-cars-quality-issues-may-cost-russian-sales/798836/> 2025

vid bilköp. Vill man stötta europeiska biltillverkare och de arbetare som bygger din, grannens eller kollegans nästa bil gäller det att man faktiskt väljer en europeisk bil. Trots allt går det fortfarande att argumentera för att europeiska bilar står för pålitlighet, kvalitet och prestige.

EU har sedan 2024 infört tullar på kinesiska elbilar som ska gälla i minst fem år. Det intressanta blir hur detta påverkar kinesisk export till Europa. Hittills verkar försäljningen inte ha bromsat, men utvecklingen framåt kan bli avgörande för hur maktbalansen i bilindustrin ser ut under de kommande åren.

Framtida reflektioner

Europa befinner sig i en av sina mest osäkra perioder som saknar motsvarighet sedan kalla kriget. Säkerhetspolitiska hot från öst kombineras med en alltmer oförutsägbar relation till allierade i väst, vilket skapar nya krav på handlingskraft och sammanhållning inom EU. I detta läge har behovet av strategisk autonomi blivit tydligare än någonsin.

Batterier, kritiska mineraler, euron, handel och energiförsörjning är alla centrala komponenter i arbetet mot ett mer motståndskraftigt EU. Tillsammans representerar de olika dimensioner av samma ambition: att stärka Europas konkurrenskraft, minska externa beroenden och skapa en hållbar ekonomisk och politisk stabilitet. Gemensamt bygger de på idén om ett mer integrerat, samordnat och framåtblickande Europa. Denna rapport bygger därför på olika inriktningar som vi alla har valt att fokusera på och är intresserade av.

Frågan är därför rimligen inte om EU behöver reformeras, utan i vilken hastighet och med vilka verktyg omställningen bör genomföras. Ambitionen med rapporten har varit att om inte ge konkreta förslag, föra fram relevanta tankegångar och utvecklingsområden för vad ett sådant politiskt projekt i Europa skulle innebära.

Källförteckning:

Baschuk, Brian, 'Trade and War Worries Haunt Davos as World Seen on a Precipice',

Bloomberg Law, 2024,

<https://news.bloomberglaw.com/international-trade/trade-and-war-worries-haunt-davos-as-world-seen-on-a-precipice> [hämtad 22 februari 2026].

Barry, Ben, 'The Donroe Doctrine Reaches the Arctic', International Institute for Strategic Studies, 12 januari 2026.

Best-Selling Cars, '2025 (full year) Global: BYD Worldwide Car Sales and Production Data', 2026,

<https://www.best-selling-cars.com/brands/2025-full-year-global-byd-worldwide-car-sales-and-production-data/> [hämtad 25 februari 2026].

Calmfors, Lars, 'Dags för euron?', i Lars Calmfors m.fl. (red.), *Dags för euron?* (Stockholm: Institutet för Näringslivsforskning, 2025), kap. 1.

Carnegie Endowment for International Peace, Ashley J. Tellis, 'Unpacking Trump's National Security Strategy', 21 januari 2026.

Council on Foreign Relations (CFR), *China Overseas Ports Tracker*, 2023,

<https://www.cfr.org/trackers/china-overseas-ports> [hämtad 14 februari 2026].

Europaparlamentet och rådet, *Förordning (EU) 2024/1252 om kritiska råmaterial*, 2024,

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401252.

Europeiska rådet, 'Samarbetet mellan EU och Nato', u.å.,

<https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/eu-nato-cooperation/> [hämtad 14 februari 2026].

Hansson, Jesper, 'Hur synkroniserad är konjunkturen i Sverige med den i euroområdet?', i Lars Calmfors m.fl. (red.), *Dags för euron?* (Stockholm: Institutet för Näringslivsforskning, 2025), kap. 3.

JATO Dynamics, 'European new car market growth in 2024 driven by hybrids and Chinese brands', 2025, <https://www.jato.com/resources/media-and-press-releases/european-new-car-market-growth-in-2024-driven-by-hybrids-and-chinese-brands/> [hämtad 25 februari 2026].

Kommerskollegium, 'Mercosur – EU – politisk överenskommelse nådd', 27 januari 2026.
Leading Edge Materials, 'European critical raw materials projects', u.å., <https://www.leadingedgematerials.com/projects> [hämtad 23 februari 2026].

Lundgren, Magnus, 'Påverkar ett medlemskap i valutaunionen Sveriges inflytande i EU?', i Lars Calmfors m.fl. (red.), *Dags för euron?* (Stockholm: Institutet för Näringslivsforskning, 2025), kap. 11.

MG Motor, 'MG4', 2026, <https://www.mgmotor.eu/sv-SE/model/mg4> [hämtad 25 februari 2026].

Miljöbalk (1998:808).

Minerallag (1991:45).

Omni, 'Handelskonflikter och krig största hoten för ekonomin', 2024, <https://omni.se/handelskonflikter-och-krig-storsta-hoten-for-ekonomin/a/q6A3Ww> [hämtad 22 februari 2026].

Regeringen, *Defence 2025–2030* (Stockholm: Government Offices of Sweden, 2025), <https://www.government.se/government-policy/military-budget/>.

Rhodiner, Anton, *European Strategic Autonomy: A Study of the EU's Quest for Autonomy in a Changing Geopolitical Landscape*, kandidatuppsats (Lund: Lunds universitet, Statsvetenskapliga institutionen, 2024), <https://lup.lub.lu.se/student-papers/record/9205741> [hämtad 23 februari 2026].

Shapiro, Jeremy, 'Trump's culture war on Europe is far from over', European Council on Foreign Relations, 23 januari 2026.

Toveks Bil, 'Volkswagen ID.3', 2026,

<https://toveksbil.se/personbilar/kampanj/volkswagen/id-3/> [hämtad 25 februari 2026].

Valmyndigheten, 'Folkomröstning 2003 – valresultat och statistik', u.å.,

<https://www.val.se/valresultat-och-statistik/folkomrostning-2003> [hämtad 25 februari 2026].

Walentin, Karl, 'Hur mycket bättre är Riksbankens penningpolitik för Sverige än ECB:s?', i Lars Calmfors m.fl. (red.), *Dags för euron?* (Stockholm: Institutet för Näringslivsforskning, 2025), kap. 4.

WardsAuto, 'Chinese Cars' Quality Issues May Cost Russian Sales', 2025,

<https://www.wardsauto.com/news/chinese-cars-quality-issues-may-cost-russian-sales/798836/> [hämtad 25 februari 2026].

"United States of Europe". *International Churchill Society*. Tillgänglig på:

<https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/united-states-of-europe/>, hämtad 2026-03-03

"The League at Work". *The*

United Nations Office at Geneva. Tillgänglig

på: <https://www.ungeneva.org/en/about/league-of-nations/at-work>, hämtad 2026-03-03

"Schumandeklarationen maj 1950". *Europeiska unionen*. Tillgänglig på:

https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_sv, hämtad 2026-03-03

"The signing and ratification of the Rome Treaties". *CVCE*. Tillgänglig på:

<https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/07901f41-7ff1-4ddc-b4d4-9204ed4ae149>, hämtad 2026-03-03

"Tidslinje över EU". *Europeiska unionen*. Tillgänglig på:

https://learning-corner.learning.europa.eu/eu-timeline_sv#/years/1962, hämtad 2026-03-03

”The first enlargement”. *CVCE*. Tillgänglig på:

<https://www.cvce.eu/en/collections/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/203b890b-5028-4f36-ac2b-70190aab2b10/Resources#fa871903-53b5-497e-855f-01c9842c7b94>, hämtad 2026-03-03

”Enlargement to the south”. *CVCE*. Tillgänglig på:

<https://www.cvce.eu/en/collections/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/3fac8928-b0a0-4f17-9e99-f55abb594239>, hämtad 2026-03-03

”Fördraget om Europeiska unionen/Maastrichtfördraget”. *Europaparlamentet*. Tillgänglig på:

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sv/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>, hämtad 2026-03-03

”Lissabonfördraget: mer makt för Europaparlamentet”. *Europaparlamentet*. Tillgänglig på:

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sv/parliaments-powers/the-lisbon-treaty>, hämtad 2026-03-03